

**Kasa Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego**

INFORMATOR O PODLEGANIU UBEZPIECZENIU SPOŁECZNEMU ROLNIKÓW I OPŁACANIU SKŁADEK

(według stanu prawnego
na dzień 1 października 2015 r.)

WARSZAWA 2015

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

INFORMATOR O PODLEGANIU UBEZPIECZENIU SPOŁECZNEMU ROLNIKÓW I OPŁACANIU SKŁADEK

(według stanu prawnego na dzień 1 października 2015 r.)

WARSZAWA 2015 r.

KRUS, zam. nr 150/15

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	5
II. OGÓLNY ZAKRES UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO ROLNIKÓW	6
1. Zakres podmiotowy ubezpieczenia czyli kto ubezpieczeniu społecznemu rolników podlega	6
2. Rodzaje i formy ubezpieczenia społecznego rolników	11
III. ZASADY PODLEGANIA UBEZPIECZENIU SPOŁECZ- NEMU ROLNIKÓW	12
1. Ubezpieczenie obowiązkowe (z mocy ustawy)	12
2. Ubezpieczenie dobrowolne (na wniosek)	15
3. Ubezpieczenie społeczne rolników dla osób prowadzących działy specjalne produkcji rolnej	17
4. Ubezpieczenie społeczne rolników dla osób wykonujących umowy agencyjne, umowy zlecenia lub inne umowy o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy dotyczące zlecenia oraz osób powołanych do rady nadzorczej	20
5. Ubezpieczenie społeczne rolników dla osób prowadzących jednocześnie działalność rolniczą i pozarolniczą działalność gospodarczą	21
6. Czas trwania ubezpieczenia	25
7. Tryb dokonywania zgłoszeń do ubezpieczenia	27
IV. INFORMACJE NA TEMAT OPŁACANIA SKŁADEK	29
1. Wymiar i terminy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników	29

2. Ulgi w spłacie należności i umorzenia	32
3. Dochodzenie należności z tytułu nieopłaconych składek	33
V. FINANSOWANIE SKŁADEK NA UBEZPIECZENIE EMERYTALNO-RENTOWE Z BUDŻETU PAŃSTWA ZA OSOBY SPRAWUJĄCE OSOBISTĄ OPIEKĘ NAD DZIECKIEM	34
VI. UBEZPIECZENIE EMERYTALNO-RENTOWE DLA OSÓB POBIERAJĄCYCH ŚWIADCZENIE PIEŁĘGNA- CYJNE, SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY LUB ZASIŁEK DLA OPIEKUNA	36
VII. ZASADY PODLEGANIA UBEZPIECZENIU ZDROWOT- NEMU I OPŁACANIA Z TEGO TYTUŁU SKŁADEK	37

I. WSTĘP

Warunki funkcjonowania ubezpieczenia społecznego rolników, w tym zasady dotyczące podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz opłacania z tego tytułu składek określa ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jednolity – Dz. U. z 2015 r. poz. 704).

Ustawa od początku jej obowiązywania była wielokrotnie nowelizowana, przy czym istotne zmiany w zakresie podlegania ubezpieczeniu i opłacania z tego tytułu składek wprowadziła:

1. od 1 stycznia 1997 r. ustawa z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. Nr 124, poz. 585 i Nr 155, poz. 771),
2. od 2 maja 2004 r. – ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 873),
3. od 24 sierpnia 2005 r. – ustawa z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 150, poz. 1248),
4. od 1 października 2009 r. – ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. Nr 79, poz. 667),
5. od dnia 1 września 2013 r. – ustawa z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 983),
6. od dnia 1 stycznia 2015 r. – ustawa z dnia 23 października 2014 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r., poz. 1831).

Ubezpieczenie społeczne rolników realizuje Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, która m.in. obsługuje ubezpieczonych w sprawach dotyczących podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz poboru składek na to ubezpieczenie.

Kasa prowadzi ewidencję okresów podlegania ubezpieczeniu i opłacania składek za każdego ubezpieczonego, a osoba zainteresowana, mająca w tym uzasadniony interes prawny ma pełne prawo wglądu do ewidencji w zakresie dotyczącym jej spraw oraz możliwość zgłaszania pracownikom Kasy uwag i zastrzeżeń.

Do zadań Kasy należy też zapewnienie ubezpieczonym rolnikom i członkom ich rodzin wszechstronnej informacji o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy oraz propagowanie działalności Kasy.

II. OGÓLNY ZAKRES UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO ROLNIKÓW

1. Zakres podmiotowy ubezpieczenia czyli kto ubezpieczeniu społecznemu rolników podlega

Ubezpieczenie społeczne rolników, na zasadach i warunkach ściśle określonych w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, dotyczy:

- rolników,
 - ich małżonków,
 - domowników,
- którzy:
- posiadają obywatelstwo polskie lub
 - przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wizy, zezwolenia na pobyt czasowy, zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zgody na pobyt ze względów humanitarnych, zgody na pobyt tolerowany lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, lub,

- są obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym (ubezpieczenie obejmuje obywateli tych państw, jeżeli przepisy Unii Europejskiej dotyczące stosowania systemów zabezpieczenia społecznego nie stanowią inaczej).

Rolnikiem w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jest pełnoletnia osoba fizyczna zamieszkująca i prowadząca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym, w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także osoba, która przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa rolnego do zalesienia.

Obowiązek ubezpieczenia społecznego rolników związany jest nie tylko z posiadaniem obszaru gruntów, które są sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne, ale przede wszystkim z osobistym prowadzeniem przez rolnika działalności rolniczej, co należy rozumieć jako osobiste i na własny rachunek kierowanie i zarządzanie gospodarstwem, troskę o jego należyte funkcjonowanie, stałe wykonywanie działalności noszącej znamiona działalności rolniczej.

Rolnikiem w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jest nie tylko prowadzący działalność rolniczą właściciel gospodarstwa rolnego ale także posiadacz zależny takiego gospodarstwa tj. dzierżawca, który prowadzi w posiadanych gospodarstwie rolnym działalność rolniczą. Jednocześnie ustawa stanowi, że dzierżawa powinna być zarejestrowana w ewidencji gruntów i budynków.

Przepisy ustawy traktujące o prawach i obowiązkach rolnika odnoszą się w jednakowy sposób do obojga małżonków, będących współposiadaczami gospodarstwa rolnego i prowadzących działalność rolniczą na wspólny rachunek, co oznacza, że w rozumieniu niniejszej ustawy obydwójce z nich są rolnikami.

Do małżonka rolnika, nie będącego współposiadaczem gospodarstwa rolnego, mają zastosowanie przepisy dotyczące ubezpieczenia rolnika i świadczeń przysługujących rolnikowi, chyba że ten małżonek nie pracuje w gospodarstwie rolnym ani w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem rolnym. Z powyższego wynika, że jeżeli małżonek rolnika pracuje w gospodarstwie rolnym lub w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z takim gospodarstwem rolnym, spełniając jednocześnie inne warunki, określone w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników, podlega temu ubezpieczeniu obowiązkowo. Odstąpienie od objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników małżonka rolnika nie będącego współposiadaczem gospodarstwa rolnego wymaga zatem udowodnienia, że małżonek ten nie pracuje w gospodarstwie rolnym oraz w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z takim gospodarstwem. Rozstrzygnięcie w takiej sprawie podejmuje właściwa jednostka organizacyjna KRUS, ustalając w toku postępowania wyjaśniającego stan faktyczny.

Domownikiem w rozumieniu przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jest osoba bliska rolnikowi, która jednocześnie spełnia następujące warunki:

- ukończyła 16 lat,
- pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie,
- stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie definiuje pojęcia „osoby bliskiej”. W praktyce, opartej jednak o przepisy innych ustaw i orzecznictwo sądowe przyjmuje się, że przez osoby bliskie rolnikowi należy rozumieć osoby, mające z rolnikiem takie więzi osobiste (rodzinne lub quasi rodzinne), które wyjaśniają przyczynę wykonywania pracy na rachunek rolnika bez wynagrodzenia z tego tytułu.

Za osoby bliskie uznaje się przede wszystkim osoby zaliczane do członków najbliższej rodziny rolnika, a więc zstępnych (dzieci własne i przysposobione) i ich współmałżonków, wstępnych (rodzice) oraz rodzeństwo. Do osób bliskich może być także zaliczony inny członek rodziny lub powinowaty, jeżeli stan faktyczny wykazuje, że łączą go z rolnikiem bliskie więzy i prowadzi z rolnikiem wspólne gospodarstwo domowe. Za taką osobę może być uznana również osoba, która nie będąc małżonkiem w rozumieniu przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, pozostaje z rolnikiem w faktycznym pożyciu czyli w tzw. konkubinacie. Obowiązujące przepisy nie pozwalają jednak na objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników w charakterze domownika osoby całkowicie obcej rolnikowi.

Praca domownika w gospodarstwie rolnym musi mieć charakter stały, a nie okazjonalny. Oznacza to, że osoba okresowo pomagająca w pracach w gospodarstwie rolnym nie spełnia warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w charakterze domownika.

Działalnością rolniczą w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jest działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym produkcji ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej, natomiast **gospodarstwem rolnym** – każde gospodarstwo służące prowadzeniu działalności rolniczej.

Działalnością na własny rachunek jest również działalność kilku osób na wspólny rachunek. Sytuacja taka ma miejsce w przypadku gospodarstw będących współwłasnością kilku osób (np. spadkobierców), gdy nie dokonano jej zniesienia w trybie przewidzianym przepisami prawa, m.in. poprzez fizyczny podział oraz, gdy kilka osób wspólnie prowadzi produkcję rolniczą i dzieli się produktami lub dochodami z ich sprzedaży, w tym gospodarstw prowadzonych w ramach spółek cywilnych.

Przy ustalaniu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników domniemywa się, że:

- właściciel gruntów zaliczonych do użytków rolnych lub dzierżawca takich gruntów, o ile dzierżawa została zarejestrowana w ewidencji gruntów i budynków, prowadzi na tych gruntach działalność rolniczą,

- podatnik podatku rolnego lub podatku od dochodu z działów specjalnych prowadzi działalność rolniczą w rozmiarze wynikającym z zakresu opodatkowania,
- każda z osób będących współwłaścicielem lub współdzierzawcą gospodarstwa rolnego uczestniczy w prowadzeniu działalności rolniczej,
- małżonek rolnika pracuje w gospodarstwie rolnym albo w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem,
- osoba będąca domownikiem rolnika stale pracuje w gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy – jeżeli okoliczność ta została potwierdzona zgodnymi oświadczeniami rolnika i tej osoby.

Przyjęte domniemanie jest jednak wzruszalne i można je obalić poprzez wskazanie przeciwdowodów, z których można wyprowadzić odmienne wnioski niż ustanowione domniemaniem.

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników w żadnym miejscu nie wymienia katalogu dowodów, na których należy się oprzeć, by obalić wyżej wymienione domniemanie. Zgodnie natomiast z przepisem art. 75 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity – Dz. U. z 2013 r. poz. 267, z późn. zm.) jako dowód w sprawie należy dopuścić wszystko, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem. Dowodami takimi mogą być m.in. dokumenty urzędowe, ale również oświadczenia własne oraz bezstronnych świadków. Różnorodność stanów faktycznych powoduje, iż podstawę do obalenia domniemania mogą stanowić bardzo różne dowody. Przykładem najbardziej typowych mogą być:

- zaprzestanie produkcji rolnej na części gruntów, powodujące zmniejszenie użytkowanej powierzchni do obszaru poniżej 1 ha przeliczeniowego, potwierdzone zwolnieniem przez urząd gminy, z opłacania podatku rolnego z tego tytułu, maksymalnie na 3 lata,
- zawarta na piśmie i zarejestrowana w ewidencji gruntów i budynków umowa dzierżawy,

- wskazanie osoby będącej faktycznym użytkownikiem gospodarstwa, która np. pobiera dopłaty obszarowe z gruntów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego.

Oceny przedstawionych przez stronę dowodów, mających obalić domniemanie dokonuje, po przeprowadzeniu stosownego postępowania wyjaśniającego, jednostka organizacyjna Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, właściwa ze względu na miejsce położenia gospodarstwa rolnego, rozstrzygając, czy dana okoliczność została udowodniona, czy też nie.

Jednostka organizacyjna KRUS może również podjąć z urzędu postępowanie wyjaśniające, jeżeli ma uzasadnione wątpliwości, czy stan faktyczny sprawy odpowiada domniemaniu.

2. Rodzaje i formy ubezpieczenia społecznego rolników

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników wyodrębnia dwa rodzaje ubezpieczenia:

- ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie oraz
- ubezpieczenie emerytalno-rentowe.

Ubezpieczenie społeczne rolników zapewnia osobie ubezpieczonej, po spełnieniu wymaganych warunków, prawo do określonych w ustawie świadczeń pieniężnych.

Świadczeniami z ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego są:

- jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej,
- zasiłek chorobowy,
- zasiłek macierzyński.

Od 1 stycznia 2016 r. zasiłek macierzyński będzie świadczeniem z ubezpieczenia emerytalno-rentowego.

Rodzaje świadczeń z ubezpieczenia emerytalno-rentowego:

- emerytura rolnicza, w tym częściowa emerytura rolnicza lub renta rolnicza z tytułu niezdolności do pracy,
- renta rolnicza szkoleniowa,
- renta rodzinna,
- emerytura i renta z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin,
- dodatki do emerytur i rent,
- zasiłek pogrzebowy.

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników przewiduje dwie formy objęcia ubezpieczeniem:

- z mocy ustawy, czyli obowiązkową,
- na wniosek, czyli dobrowolną.

III. ZASADY PODLEGANIA UBEZPIECZENIU SPOŁECZNEMU ROLNIKÓW

1. Ubezpieczenie obowiązkowe (z mocy ustawy)

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ubezpieczeniu społecznemu rolników obowiązkowo, w pełnym zakresie, tj. ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu oraz wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu, podlega:

- rolnik, zamieszkujący i prowadzący na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej osobiście i na własny rachunek działalność rolniczą w pozostającym w jego posiadaniu gospodarstwie rolnym, o powierzchni powyżej 1 ha przeliczeniowego użytków rolnych lub dział specjalny produkcji rolnej w rozumieniu ustawy (informacje na temat działu spe-

cialnego w rozumieniu ustawy zawiera pkt 3 niniejszego rozdziału), w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także

- małżonek rolnika oraz domownik stale pracujący w tym gospodarstwie,

jeżeli rolnik ten, jego małżonek i domownik nie podlegają innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie mają ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Poza wymienionymi wyżej rolnikiem, jego małżonkiem i domownikiem ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z mocy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników podlegają:

- osoby pobierające rentę strukturalną współfinansowaną ze środków Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej lub ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- współmałżonkowie takich osób, jeżeli renta jest wypłacana wraz z dodatkiem na tego małżonka.

Za osoby podlegające innemu ubezpieczeniu społecznemu w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników uznawane są osoby podlegające obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych lub objęte przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym. Dlatego też osoby wykonujące aktywność zawodową, rodzącą obowiązek podlegania ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym w ZUS, na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity – Dz. U. z 2015 r., poz. 121, z późn. zm.) nie spełniają warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Niemniej w szczególnych przypadkach, ściśle określonych przepisami ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, rolnik lub domownik podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy:

- podlega nadal temu ubezpieczeniu pomimo objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi w ZUS z tytułu wykony-

wania umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy dotyczące zlecenia oraz z tytułu powołania do składu rad nadzorczych (szczegółowe informacje na ten temat zawiera pkt 4 niniejszego rozdziału).

- może kontynuować podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników po rozpoczęciu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej (szczegółowe informacje na ten temat zawiera pkt 5 niniejszego rozdziału).

Podleganie innemu ubezpieczeniu społecznemu dotyczy m.in.: osób, które wykonują pracę w ramach umowy o pracę, z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej, w tym – pozarolniczej działalności gospodarczej, w ramach wolnego zawodu, czy wymienionych w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych spółek, a także w okresach pobierania zasiłku dla bezrobotnych (rejestracja w charakterze bezrobotnego bez prawa do zasiłku nie jest uznawana za podleganie innemu ubezpieczeniu społecznemu). Za osoby podlegające innemu ubezpieczeniu społecznemu uważa się także osoby objęte zaopatrzeniem emerytalnym, określonym w odrębnych przepisach. Zaopatrzenie to dotyczy m.in. żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej czy Służby Więziennej.

Przez ustalone prawo do emerytury lub renty rozumie się ustalone prawo do emerytury lub renty z ubezpieczenia albo ustalone prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów emerytalnych lub innych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym, albo ustalone prawo do emerytury pomostowej na podstawie przepisów o emeryturach pomostowych lub do nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych na podstawie przepisów o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, a także ustalone prawo do zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego, przyznanego na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, oraz świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznej.

Należy jednak dodać, że renta socjalna przyznawana na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (tekst jednolity – Dz. U. z 2013 r., poz. 982, z późn. zm.) nie jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego i fakt posiadania prawa do renty socjalnej nie ma wpływu na podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Mając na uwadze, że ustalenie prawa do emerytury lub renty następuje decyzją organu rentowego, punktem wyjścia do ustalenia daty ustanowienia ubezpieczenia społecznego rolników jest data wydania tej decyzji.

Przez świadczenia z ubezpieczeń społecznych rozumie się zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne, do których przysługuje prawo z tytułu ubezpieczenia chorobowego na podstawie przepisów o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Istotą ubezpieczenia obowiązkowego jest jego istnienie niezależnie od woli rolnika, jego małżonka i domownika oraz tego czy dopełniono obowiązku bieżącego zgłoszenia do ubezpieczenia, co oznacza, że nie można z niego zrezygnować czy określić czasu jego trwania.

W stosunku do wszystkich osób, tj. zarówno rolnika, jego małżonka i domowników, ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników, nie określa górnej granicy wieku, po osiągnięciu którego nie istnieje obowiązek ubezpieczenia.

Oznacza to, że obowiązek ubezpieczenia dotyczy także osób, które mimo osiągnięcia wieku emerytalnego, nadal prowadzą działalność rolniczą lub pracują w gospodarstwie rolnym i nie ubiegają się o ustalenie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego. Ustawa nie przewiduje również, w stosunku do tych osób, żadnych ulg w opłacaniu składek.

3. Ubezpieczenie dobrowolne (na wniosek)

Osoby, które nie spełniają warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w trybie obowiązkowym, a dla których działalność

rolnicza stanowi stałe źródło utrzymania, np. rolnik prowadzący działalność rolniczą w gospodarstwie o powierzchni do 1 ha przeliczeniowego użytków rolnych, a także jego małżonek i domownik, mogą zostać objęci ubezpieczeniem dobrowolnym – po złożeniu we właściwym Oddziale Regionalnym lub Placówce Terenowej KRUS stosownego wniosku.

Ubezpieczeniem społecznym rolników na wniosek może być objęta również osoba, która będąc rolnikiem, przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa do zalesienia na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Wyżej wymienione osoby mogą być dobrowolnie objęte ubezpieczeniem:

- w pełnym zakresie, tzn. jednocześnie ubezpieczeniem wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim oraz ubezpieczeniem emerytalno-rentowym,
lub tylko
- ubezpieczeniem wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim w pełnym zakresie, pod warunkiem jednak, że nie podlegają innemu ubezpieczeniu społecznemu, ani nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty lub do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Wymienione osoby nie mają natomiast możliwości podlegać wyłącznie ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu.

Osoba prowadząca działalność rolniczą (rolnik, jego małżonek lub domownik), a także osoba, która będąc rolnikiem przeznaczyła grunty prowadzonego gospodarstwa do zalesienia na zasadach określonych w odrębnych przepisach, podlegająca innemu ubezpieczeniu społecznemu lub mająca ustalone prawo do emerytury lub renty lub do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, takich jak zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne po ustaniu stosunku pracy może zostać objęta dobrowolnym ubezpieczeniem w ramach ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego wyłącznie w zakresie ograniczonym, tj. jedynie z prawem do jednorazowego odszkodowania z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej.

Osoba, która podlegała ubezpieczeniu jako rolnik i zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej nie nabywając prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia i nie wykonująca pracy w gospodarstwie rolnym w charakterze domownika u następcy, który przejął gospodarstwo, bądź w jakimkolwiek innym gospodarstwie, jeżeli podlegała ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 12 lat i 6 miesięcy po dniu 1 stycznia 1991 r. oraz osoba pobierająca rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy jako rentę okresową może zostać objęta wyłącznie dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalno-rentowym.

Ubezpieczeniu społecznemu rolników w żadnym zakresie nie mogą natomiast podlegać emeryci i renciści, którzy mają orzeczoną niezdolność do samodzielnej egzystencji.

Ubezpieczenie na wniosek jest dobrowolną umową dwustronną zawartą między osobą zainteresowaną a Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Złożenie wniosku o objęcie ubezpieczeniem dobrowolnym jest ze strony osoby zainteresowanej deklaracją zawarcia takiej umowy. Strony zawierające umowę przyjmują na siebie wzajemne zobowiązania. Ze strony rolnika to przede wszystkim zobowiązanie się do opłacania należnych składek, a ze strony KRUS gwarantowanie świadczeń na warunkach określonych w ustawie. Umowa ta w każdym czasie może zostać rozwiązana zarówno w wyniku złożenia przez osobę ubezpieczoną oświadczenia o odstąpieniu od ubezpieczenia, jak i w sytuacji zaprzestania opłacania należnych na to ubezpieczenie składek.

3. Ubezpieczenie społeczne rolników dla osób prowadzących działy specjalne produkcji rolnej

Zgodnie z zapisami ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, za działy specjalne produkcji rolnej, uzasadniające objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników, uznaje się następujące rodzaje oraz rozmiary upraw i produkcji:

- Uprawy roślin ozdobnych i pozostałych w szklarniach ogrzewanych powyżej 100 m².

- Uprawy w szklarniach nieogrzewanych powyżej 100 m².
- Uprawy roślin ozdobnych i pozostałych w tunelach foliowych ogrzewanych powyżej 200 m².
- Uprawy grzybów i ich grzybni – powyżej 100 m² powierzchni uprawowej.
- Drób rzeźny:
 - kurczęta – powyżej 1.000 szt. (w skali roku),
 - gęsi – powyżej 500 szt. (w skali roku),
 - kaczki – powyżej 500 szt. (w skali roku),
 - indyki – powyżej 500 szt. (w skali roku),
 - strusie – powyżej 20 szt. (w skali roku),
- Drób nieśny:
 - kury nieśne (w stadzie reprodukcyjnym) – powyżej 2.000 szt. (w skali roku),
 - gęsi (w stadzie reprodukcyjnym) – powyżej 200 szt. (w skali roku),
 - kaczki (w stadzie reprodukcyjnym) – powyżej 500 szt. (w skali roku),
 - indyki (w stadzie reprodukcyjnym) – powyżej 500 szt. (w skali roku),
 - kury (produkcja jaj konsumpcyjnych) – powyżej 1.000 szt. (w skali roku),
 - strusie (w stadzie reprodukcyjnym) – powyżej 6 szt. (w skali roku),
- Zakłady wylęgu drobiu (zdolność produkcyjna – liczba jaj):
 - kurczęta – powyżej 3.000 szt.,
 - gęsi – powyżej 3.000 szt.,
 - kaczki – powyżej 3.000 szt.,
 - indyki – powyżej 3.000 szt.,
 - strusie – powyżej 50 szt.

- Zwierzęta futerkowe – powyżej 50 szt. samic stada podstawowego:
 - lisy i jenoty,
 - norki,
 - tchórzofretki,
 - szynszyle,
 - nutrie,
 - króliki.
- Pasieki powyżej 80 rodzin.
- Hodowla i chów świń poza gospodarstwem rolnym powyżej 100 szt.

Osoby prowadzące inne niż wymienione powyżej rodzaje działalności w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej, określonych w przepisach podatkowych np. hodowlę psów czy kotów rasowych lub prowadzące wyżej wymienione rodzaje działów specjalnych w mniejszych rozmiarach, (np. prowadzące uprawy roślin ozdobnych i pozostałych w szklarniach ogrzewanych na powierzchni nie przekraczającej 100 m²) nie spełniają warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników zarówno w trybie obowiązkowym, jak i dobrowolnym (oczywiście inna jest sytuacja, gdy osoby takie prowadzą dodatkowo działalność rolniczą w oparciu o grunty rolne).

Osoby zgłaszające się do ubezpieczenia społecznego rolników w związku z rozpoczęciem prowadzenia działu specjalnego produkcji rolnej oraz do ubezpieczenia zdrowotnego, są obowiązane przedłożyć zaświadczenie organu podatkowego o rodzaju i rozmiarach prowadzonej produkcji oraz o wysokości zadeklarowanego dochodu z tego tytułu.

Osoby zgłaszające prowadzenie działu specjalnego związanego z hodowlą strusi informacje o rozmiarach produkcji i dochodach z tego tytułu powinny podać w oświadczeniu złożonym we właściwym Oddziale Regionalnym lub Placówce Terenowej KRUS.

Osoby podlegające ubezpieczeniu społecznemu rolników z tytułu prowadzenia działów specjalnych powinny corocznie dostarczać Kasie zaświadczenia o rozmiarach i rodzaju produkcji. Ponadto do celów wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity – Dz. U. z 2015 r., poz. 581, z późn. zm.) osoby te powinny dostarczyć do dnia 31 stycznia każdego roku oświadczenie o przewidywanym dochodzie z prowadzonej działalności w zakresie działów specjalnych. Do oświadczenia należy dołączyć odpis decyzji naczelnika urzędu skarbowego, wydanej na podstawie deklaracji o rodzajach i rozmiarach zamierzonej produkcji lub o wysokości przewidywanego dochodu w roku następnym.

4. Ubezpieczenie społeczne rolników dla osób wykonujących umowy agencyjne, umowy zlecenia lub inne umowy o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy dotyczące zlecenia oraz osób powołanych do rady nadzorczej.

W myśl zapisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, rolnicy i domownicy podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników pomimo objęcia ich ubezpieczeniem społecznym w ZUS z tytułu wykonywania umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy dotyczące zlecenia oraz pełnienia funkcji w radzie nadzorczej, jeżeli spełniają następujące warunki:

- podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy bezpośrednio przed dniem rozpoczęcia wykonywania wymienionych umów lub pełnienia funkcji w radzie nadzorczej,
- nie przekraczają w rozliczeniu miesięcznym kwoty przychodu osiąganego z tych tytułów, odpowiadającej połowie minimalnego wynagrodzenia za pracę, obowiązującego za dany okres.

Rolnicy i domownicy, spełniający omówione warunki mogą w każdym czasie odstąpić od ubezpieczenia społecznego rolników, składając w Ka-

się oświadczenie w tej sprawie. W takiej jednak sytuacji ubezpieczenie to ustaje jednak nie wcześniej niż od dnia, w którym oświadczenie o odstąpieniu od ubezpieczenia zostało złożone w Kasie.

Ważne!

Fakt podjęcia wyżej wymienionych aktywności należy zgłaszać na bieżąco Kasie, gdyż może mieć wpływ na prawo do świadczeń z ubezpieczenia zdrowotnego osoby zainteresowanej, jak i członków jej rodziny zgłoszonych przez nią do tego ubezpieczenia. Rolnicy i domownicy w okresie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym podleganiu ubezpieczeniu społecznemu w ZUS, nie mają możliwości korzystania z prawa do finansowania ze środków budżetu państwa składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe w związku ze sprawowaniem osobistej opieki nad dzieckiem.

5. Ubezpieczenie społeczne rolników dla osób prowadzących jednocześnie działalność rolniczą i pozarolniczą działalność gospodarczą

Jak już wspomniano wcześniej, ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników, przewiduje – po spełnieniu dodatkowych, ściśle określonych warunków – możliwość pozostawania w ubezpieczeniu społecznym rolników przez osoby, które dodatkowo podjęły prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracę przy prowadzeniu takiej działalności.

W myśl zapisów ustawy, aby kontynuować podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników po rozpoczęciu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu takiej działalności należy spełnić wszystkie następujące warunki:

- bezpośrednio przed dniem rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu takiej

działalności podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej trzy lata,

- nie być jednocześnie pracownikiem,
- nie pozostawać w stosunku służbowym,
- nie mieć ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych,
- nadal prowadzić działalność rolniczą lub stale pracować w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, lub w dziale specjalnym,
- złożyć oświadczenie o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu takiej działalności (przez rozpoczęcie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej rozumie się także wznowienie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej po jej okresowym zawieszeniu, oraz zmianę rodzaju lub przedmiotu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej).

Osoby rozpoczynające prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej mają prawo złożyć takie oświadczenie na wniosku CEiDG-1 – Wniosek o wpis do ewidencji działalności gospodarczej. Złożenie w tym trybie oświadczenia jest równoznaczne z dotrzymaniem ustawowego, 14 dniowego terminu.

Osoby rozpoczynające współpracę przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej są zobowiązane bezwzględnie składać oświadczenie o kontynuowaniu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia takiej współpracy.

Przez wymieniony w ustawie trzyletni okres podlegania ubezpieczeniu należy rozumieć trzy pełne lata nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, liczone od dnia objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników do dnia rozpoczęcia czy wznowienia prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Niespełnianie któregokolwiek z wyżej wymienionych warunków przy rozpoczęciu wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu takiej działalności skutkuje ustaniem ubezpieczenia społecznego rolników z dniem rozpoczęcia wykonywania takiej działalności/podjęcia współpracy przy prowadzeniu takiej działalności.

Osoby spełniające powyższe warunki ustawowe, którym KRUS prawo do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników po rozpoczęciu wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej potwierdził stosowną decyzją, są zobowiązane w nieprzekraczalnym terminie do 31 maja każdego roku podatkowego złożyć Kasie zaświadczenie właściwego naczelnika urzędu skarbowego lub oświadczenie, że kwota należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za poprzedni rok podatkowy nie przekroczyła ustalonej na dany rok kwoty, zwanej roczną kwotą graniczną.

Obowiązek złożenia ww. zaświadczenia lub oświadczenia dotyczy też osób, które wznawiają wykonywanie pozarolniczej działalności gospodarczej po okresie jej zawieszenia, a także osoby które dokonały zmiany rodzaju lub przedmiotu wykonywanej działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

Jeżeli kwota podatku przekroczy roczną kwotę graniczną (kwota ta podlega corocznej waloryzacji wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem i jest ogłaszana w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”), lub dana osoba nie złoży takiego zaświadczenia/oświadczenia w powyższym terminie, ubezpieczenie społeczne rolników takiej osoby ustaje z dniem, do którego ta osoba winna była złożyć zaświadczenie lub oświadczenie, chyba że osoba taka zaprzestała prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub wykonywania współpracy przy prowadzeniu takiej działalności przed tym dniem.

Termin na złożenie zaświadczenia lub oświadczenia o kwocie podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy może zostać przywrócony, jeżeli osoba zainteresowana udowodni, że niezachowanie tego terminu nastąpiło wskutek zdarzeń losowych.

Ocena, czy dostarczone dowody są wystarczające do przywrócenia terminu należy do jednostki organizacyjnej Kasy, która po przeprowadzeniu w sprawie właściwego postępowania wyjaśniającego, wydaje stosowną decyzję, w której wskazane są środki odwoławcze.

Osoba wyłączona z ubezpieczenia społecznego rolników ze względu na przekroczenie rocznej kwoty granicznej lub niezłożenie w ustawowym terminie zaświadczenia lub oświadczenia o nieprzekroczeniu rocznej kwoty granicznej może zostać objęta ubezpieczeniem społecznym rolników dopiero po zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej lub jej zawieszeniu, o ile spełnia inne ustawowe warunki, np. nie ma innego tytułu do ubezpieczenia powszechnego.

Osoba taka podejmując jednak ponownie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub wznawiając wykonywanie działalności uprzednio zawieszony wcześniej niż po trzech latach nieprzerwanego (ponownego) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników została by wyłączona z ubezpieczenia społecznego rolników od dnia ponownego podjęcia/wznowienia wykonywania tej działalności.

Osoba, która przekroczyła roczną kwotę graniczną podatku za rok poprzedni, ale nie później niż z dniem 31 maja zakończyła lub zawiesiła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej nie zostaje wyłączona z ubezpieczenia społecznego rolników.

Po ponownym rozpoczęciu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub jej wznowieniu przez tę osobę, będzie ona zobowiązana do złożenia zaświadczenia lub oświadczenia o nieprzekroczeniu rocznej kwoty granicznej wraz z oświadczeniem o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników, o którym była mowa wyżej. Fakt przekroczenia rocznej kwoty granicznej spowoduje, że nie spełni ona warunków do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników i wyłączenie z ubezpieczenia nastąpi od dnia rozpoczęcia/wznowienia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej.

Przez rozpoczynającego współpracę przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej rozumie się tylko tego rolnika lub jego domownika, który w stosunku do osoby prowadzącej taką działalność jest (zgodnie w przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych): małżonkiem, dzieckiem własnym lub dzieckiem przysposobionym, dzieckiem drugiego małżonka, matką, ojcem, macochą, ojczymem lub osobą przysposabiającą i pozostaje z tą osobą we wspólnym gospodarstwie domowym.

Pozarolniczą działalnością gospodarczą, w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, jest pozarolnicza działalność gospodarcza prowadzona na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez osoby fizyczne na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, z wyłączeniem:

- wspólników spółek prawa handlowego, oraz
- osób prowadzących działalność w zakresie wolnego zawodu:
 - w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne,
 - z której przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych.

6. Czas trwania ubezpieczenia

Ubezpieczenie obowiązkowe powstaje od dnia spełnienia wszystkich warunków określonych ustawą, natomiast ustaje od dnia następującego po dniu, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu.

Objęcie ubezpieczeniem obowiązkowym może nastąpić również za okres miniony, jeżeli w wyniku postępowania wyjaśniającego istnieje pewność co do faktycznego spełniania warunków ustawowych, a w szczególności osobistego prowadzenia działalności rolniczej lub pracy w gospodarstwie rolnym.

W przypadku osoby, która złożyła wniosek o rentę lub emeryturę, obowiązek ubezpieczenia ustaje z dniem, w którym wydana została decyzja o przyznaniu świadczenia, a jeżeli decyzja została wydana przed nabyciem prawa do świadczenia, z dniem, w którym ubezpieczony nabył to prawo.

Ubezpieczenie na wniosek powstaje w zasadzie z chwilą złożenia wniosku, o ile osoba zainteresowana spełniła pozostałe warunki określone w ustawie. Wnioskodawca może również wskazać we wniosku późniejszy termin powstania ubezpieczenia. Nie ma jednak możliwości uznania, że ubezpieczenie dobrowolne istniało w okresie przed złożeniem wniosku.

Ustanie ubezpieczenia na wniosek następuje zarówno w związku z pisemnym oświadczeniem o rezygnacji z dalszego podlegania ubezpieczeniu, jak i w wyniku nieopłacania przez zobowiązanego rolnika należnej z tytułu tego ubezpieczenia składki.

W przypadku rezygnacji z ubezpieczenia dobrowolnego ustaje ono:

- z dniem wskazanym w oświadczeniu ubezpieczonego, bądź
- z dniem, w którym ubezpieczony złożył oświadczenie, jeżeli w oświadczeniu brak wskazania daty ustania ubezpieczenia.

W przypadku osób, podlegających ubezpieczeniu na wniosek, na ubezpieczenie których nie są opłacane w terminie należne składki, ubezpieczenie to ustaje od pierwszego dnia okresu ubezpieczenia, za który składka nie została opłacona.

Nieopłacenie składki w terminie jest traktowane jako odstąpienie od ubezpieczenia na wniosek, chyba że przed upływem terminu płatności składki rolnik złożył podanie o jego odroczenie albo udowodni, że nieopłacenie składki w ustawowym terminie było wynikiem zaistnienia trudnych do przewidzenia i niezawinionych przez płatnika okoliczności.

7. Tryb dokonywania zgłoszeń do ubezpieczenia

Zgodnie z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników, rolnik zobowiązany jest, nie czekając na wezwanie, zgłaszać Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego osoby podlegające ubezpieczeniu z tytułu pracy w jego gospodarstwie oraz informować o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności. Każdorazowo czynności te rolnik zobowiązany jest wykonać w ciągu 14 dni od zaistnienia jakiegokolwiek okoliczności mającej znaczenie dla podlegania ubezpieczeniu.

Tak więc każda osoba stająca się właścicielem (posiadaczem), dzierżawcą lub użytkownikiem gospodarstwa rolnego i rozpoczynająca prowadzenie działalności rolniczej i spełniająca ustawowe warunki do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, obowiązana jest dokonać zgłoszenia do ubezpieczenia w Oddziale Regionalnym lub Placówce Terenowej KRUS, właściwym ze względu na miejsce położenia gospodarstwa rolnego, wypełniając w tym celu formularz „Zgłoszenia do ubezpieczenia”.

Informacje zamieszczone w „Zgłoszeniu do ubezpieczenia” dotyczące wielkości gospodarstwa rolnego, daty rozpoczęcia działalności rolniczej, osób pracujących w gospodarstwie, ewentualnie podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu stanowią podstawę do rejestracji rolnika, jako płatnika składek oraz do wydania decyzji w zakresie podlegania ubezpieczeniu społecznemu samego rolnika, jego współmałżonka oraz domowników, wykonujących pracę w gospodarstwie rolnym, a w przypadku małżonka rolnika również w jego gospodarstwie domowym. Z tego powodu „Zgłoszenie do ubezpieczenia” obowiązani są składać również rolnicy, którzy sami nie spełniają wprawdzie warunków do objęcia ubezpieczeniem w trybie obowiązkowym, oraz nie wyrażają chęci przystąpienia do ubezpieczenia na wniosek, jednak gospodarstwo prowadzą wspólnie z małżonkami lub domownikami, którzy ustawowe warunki spełniają.

Przy zgłaszaniu do ubezpieczenia domownika, wykonywanie pracy na rzecz rolnika powinno być potwierdzone zgodnymi oświadczeniami rolnika i domownika, złożonymi przed pracownikiem jednostki KRUS.

Sama czynność zgłoszenia do ubezpieczenia jest jednak tylko czynnością wtórną wobec istnienia obowiązku ubezpieczenia. Oznacza to, że niezależnie od czasu, w którym zgłoszenie to zostanie dokonane, objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem następuje również za okresy minione, w których spełnione były warunki ustawowe.

Dla ułatwienia dokonania jednoznacznych ustaleń dotyczących podlegania ubezpieczeniu, przy dokonywaniu zgłoszenia wskazane jest okazanie dokumentu określającego powierzchnię posiadanych użytków rolnych, wyrażoną zarówno w ha fizycznych, jak i ha przeliczeniowych.

Do objęcia ubezpieczeniem na wniosek niezbędne jest wyraźne wyrażenie woli i określenie zakresu ubezpieczenia.

Do „Zgłoszenia do ubezpieczenia” powinny być dołączone „Wnioski o objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników”, podpisane zarówno przez osobę bezpośrednio zainteresowaną, jak i rolnika, na rzecz którego osoba ta wykonuje pracę.

Występując o objęcie ubezpieczeniem osoby, za którą rolnik będzie opłacał składki, tj. współmałżonka nie będącego współposiadaczem gospodarstwa rolnego lub domownika, składając swój podpis na „Wniosku o objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników”, rolnik potwierdza fakt wykonywania przez te osoby pracy w gospodarstwie rolnym.

Każdy fakt objęcia ubezpieczeniem, jak i ustania ubezpieczenia jest potwierdzany decyzją, która następnie jest przesyłana stronom.

Jeżeli rolnik nie dopełnił obowiązku terminowego zgłoszenia do ubezpieczenia, bądź uchylił się od przedłożenia dowodów świadczących o nieistnieniu obowiązku ubezpieczenia, decyzja o podleganiu ubezpieczeniu wydawana jest z urzędu.

Decyzja ustalająca podleganie ubezpieczeniu stanowi ponadto podstawę żądania zapłaty składek.

Jednocześnie rolnik podlegający już ubezpieczeniu społecznemu rolników jest zobowiązany w ciągu 14 dni zgłaszać jednostce KRUS okoliczności mające wpływ na dalsze podleganie temu ubezpieczeniu przez niego, jak i inne osoby, pracujące w jego gospodarstwie.

Do okoliczności takich zalicza się m.in. zmniejszenie lub zwiększenie powierzchni gospodarstwa rolnego, podjęcie innej, nawet okresowej aktywności zawodowej rodzącej obowiązek podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu, trwale bądź tylko czasowe zaprzestanie wykonywania działalności rolniczej (sprzedaż gospodarstwa, jego wydzierżawienie, długookresowy wyjazd np. za granicę).

IV. INFORMACJE NA TEMAT OPŁACANIA SKŁADEK

1. Wymiar i terminy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników

Z faktu objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników, niezależnie od formy tego objęcia (obowiązkowa czy też dobrowolna), wynika obowiązek opłacania składek na to ubezpieczenie.

Obowiązek ten spoczywa na posiadaczu gospodarstwa rolnego, na którego rachunek jest prowadzona działalność rolnicza. Jeżeli działalność rolnicza jest prowadzona wspólnie przez kilku rolników obowiązek opłacania składek za wszystkich ubezpieczonych w danym gospodarstwie rolnym ciąży na nich solidarnie. Składki te opłaca jednak jeden z nich, wskazany przez pozostałych lub wybrany przez jednostkę organizacyjną KRUS.

Obowiązek opłacenia składki powstaje od dnia, w którym powstało ubezpieczenie, a ustaje od dnia, w którym ustało ubezpieczenie.

Wymiar składek jest miesięczny, a w przypadku gdy okres podlegania ubezpieczeniu jest krótszy niż miesiąc, składki oblicza się proporcjonalnie do liczby dni podlegania ubezpieczeniu.

Składka miesięczna za każdego ubezpieczonego, podlegającego ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu wynosi 10% emerytury podstawowej, z tym że rolnik, którego gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 50 ha przeliczeniowych, opłaca dodatkową składkę miesięczną w wysokości:

- 12% emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych do 100 ha przeliczeniowych,
- 24% emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 100 ha przeliczeniowych do 150 ha przeliczeniowych,
- 36% emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 150 ha przeliczeniowych do 300 ha przeliczeniowych,
- 48% emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 300 ha przeliczeniowych.

Za osoby prowadzące dodatkowo pozarolniczą działalność gospodarczą składka miesięczna na ubezpieczenie emerytalno-rentowe, wynosząca 10% emerytury podstawowej należna jest w podwójnej wysokości.

Wysokość emerytury podstawowej jest ogłaszana przez Prezesa ZUS w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Składka na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie naliczana jest w równej wysokości za każdego ubezpieczonego.

Niemniej za osobę podlegającą ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu na wniosek w ograniczonym zakresie składka jest naliczana w wysokości odpowiadającej 1/3 pełnej miesięcznej składki na to ubezpieczenie.

Wysokość składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie jest ustalana przez Radę Rolników. Prezes Kasy ogłasza jej wysokość w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, co najmniej 14 dni przed pierwszym dniem danego kwartału.

Składki na ubezpieczenie społeczne rolników za trzy miesiące kwartału kalendarzowego opłaca się raz w kwartale.

Termin płatności przypada ostatniego dnia pierwszego miesiąca danego kwartału, tj.:

- 31 stycznia za I kwartał,
- 30 kwietnia za II kwartał,
- 31 lipca za III kwartał,
- 31 października za IV kwartał.

Konsekwencją niedotrzymania tych terminów bądź regulowania składek w niepełnej wysokości jest:

- konieczność opłacenia dodatkowo odsetek za zwłokę – w przypadku ubezpieczenia obowiązkowego,
- wyłączenie z ubezpieczenia – w przypadku osób objętych nim na wniosek.

Obowiązkiem każdego płatnika składek jest samodzielne śledzenie zmian w wysokości składek i opłacanie ich każdorazowo w wysokości aktualnie obowiązującej.

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie nakłada na KRUS obowiązku indywidualnego informowania rolników o wysokości należnych do opłacenia przez rolnika składek. Przesyłane przez jednostki organizacyjne KRUS formularze polecenia przelewu/wpłaty gotówkowej ze wskazanym wymiarem składek mają jedynie ułatwić działania rolników w tym zakresie. Brak z KRUS informacji o wymiarze składki nie zwalnia rolnika z obowiązku terminowego płacenia składek we właściwej wysokości.

Rolnikom niedopełniającym powyższych obowiązków wymierzane są odsetki za zwłokę, na zasadach i w wysokościach określonych w przepisach ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jednolity – Dz. U. z 2015 r., poz. 613, z późn. zm.).

Wpłaty składek można dokonywać, na rachunek właściwej jednostki organizacyjnej KRUS zarówno przy użyciu przesłanego przez KRUS formularza polecenia przelewu/wpłaty gotówkowej, jak i innego, ogólnodostępnego formularza za pośrednictwem poczty lub banku. Możliwe jest też dokonywanie wpłat drogą elektroniczną z konta bankowego.

2. Ulgi w spłacie należności i umorzenia

W przypadku, gdy rolnik zobowiązany do opłacania składek znajduje się w trudnej sytuacji materialno-bytowej, uniemożliwiającej mu uregulowanie wpłat składek w terminie, lub z tytułu nie opłaconych w terminie składek powstało zadłużenie, może zwrócić się do właściwej jednostki KRUS z wnioskiem o zastosowanie ulgi w spłacie, którą KRUS może udzielić w formie:

- odroczenia terminu płatności bieżącej składki,
- rozłożenia zadłużenia na raty,
- zmniejszenia wysokości wcześniej udzielonych rat.

Ponadto płatnik może wystąpić z wnioskiem o umorzenie całości lub części zadłużenia.

W myśl ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników Prezes KRUS lub upoważniony przez niego pracownik, na wniosek zainteresowanego, może udzielić ulgi w opłacaniu składek lub umorzyć zaległość w części lub całości, w wyjątkowych, indywidualnie rozpatrywanych przypadkach, uzasadnionych ważnym interesem zainteresowanego, uwzględniając możliwości płatnicze wnioskodawcy oraz stan finansów funduszków emerytalno-rentowego i składkowego. Prawo do ubiegania się o ulgi i umorzenia nie oznacza zatem, że każde podanie musi być rozpatrzone pozytywnie.

Umarzanie należności składkowych na ubezpieczenie emerytalno-rentowe za okres od 3 kw. 2004 r. następuje z uwzględnieniem przepisów prawa unijnego dotyczących pomocy publicznej regulowanej przepisami rozporządzenia Komisji (UE) Nr 1408/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r.

w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* w sektorze rolnym (Dz. U. UE L 352/9 z 24 grudnia 2013 r.).

Dodatkowo rolnicy, którzy ponieśli straty w wyniku klęsk żywiołowych, objętych programami pomocowymi, w oparciu o przepisy rozporządzenia Komisji (UE) 702/2014 z dnia 25 czerwca 2014 r. uznające niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. UE L 193/1 z 01 lipca 2014r.) mają możliwość skorzystania z pomocy w opłacaniu składek na zasadach określonych w tych programach. Udzielane ulgi w spłacie należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne rolników oraz ich umarzanie stanowią pomoc publiczną w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (tekst jednolity Dz. U. z 2007 r. nr 59, poz. 404 z późn. zm.).

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie przewiduje prawa do złożenia odwołania do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych od decyzji podjętych w kwestii umorzeń, które mają charakter uznaniowy. Niemniej osobie, która nie zgadza się z podjętą decyzją przysługuje prawo wystąpienia z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy, do jednostki KRUS, która wydała decyzję pierwszorzadową. Osoba niezadowolona również z decyzji podjętej po ponownym rozpatrzeniu sprawy może ją zaskarżyć do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

3. Dochodzenie należności z tytułu nieopłaconych składek

Kasa, na mocy uprawnień przysługujących jej na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników może egzekwować od rolników długi wynikłe z nieopłaconych przez nich składek, m.in. potrącając rolnikowi świadczenia przysługujące z ubezpieczenia społecznego rolników (zasiłki chorobowe, jednorazowe odszkodowania z tytułu wypadków przy pracy rolniczej, świadczenia emerytalno-rentowe).

W przypadku, gdy rolnik nie spłaca zadłużenia, a dochodzenie należności ze świadczeń nie daje gwarancji pokrycia zadłużenia (np. w sytuacji przyznania prawa do świadczeń krótkoterminowych), przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dają Kasie możliwość dochodzenia należności w trybie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jednolity – Dz. U. z 2014 r., poz. 1619, z późn. zm.) realizowanej poprzez urzędy skarbowe, a także – stosownie do postanowień ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jednolity – Dz. U. z 2013 r. poz. 707, z późn. zm.), zabezpieczenie wierzytelności poprzez wpis hipoteki przymusowej do księgi wieczystej gospodarstwa.

V. FINANSOWANIE SKŁADEK NA UBEZPIECZENIE EMERYTALNO-RENTOWE Z BUDŻETU PAŃSTWA ZA OSOBY SPRAWUJĄCE OSOBISTĄ OPIEKĘ NAD DZIECKIEM

Od dnia 01 września 2013 r. obowiązują wprowadzone ustawą z dnia 26 lipca 2013r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 983) przepisy umożliwiające finansowanie składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe z budżetu państwa w okresie sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem własnym, swojego małżonka, lub dzieckiem przysposobionym za niżej wymienione osoby:

- rolnika i domownika podlegającego ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z mocy ustawy albo na wniosek,
- rolnika i domownika niepodlegającego ubezpieczeniu społecznemu rolników,
- osobę będącą członkiem rodziny rolnika lub domownika, która nie spełnia warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Uprawnienie do finansowania składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe jest nierozdzielnie związane m.in.: z wiekiem dziecka, nad którym sprawowana jest osobista opieka i jest przyznawane na okres:

- do 3 lat, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 5 roku życia,
- do 6 lat, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18 roku życia, w przypadku sprawowania opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym.

Warunkiem korzystania z tego uprawnienia jest:

- złożenie w jednostce KRUS wniosku o finansowanie składek wraz z oświadczeniem o sprawowaniu osobistej opieki nad dzieckiem i przedłożenie skróconego odpisu aktu urodzenia dziecka oraz w przypadku dziecka niepełnosprawnego orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności,
- brak innego tytułu do podlegania powszechnemu ubezpieczeniu społecznemu np. z tytułu zatrudnienia, umowy zlecenia,
- brak ustalonego prawa do emerytury lub renty albo prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych,
- zaprzestanie prowadzenia lub zawieszenie wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej, w przypadku osób, które ją prowadzą, albo zaprzestanie współpracy przy prowadzeniu tej działalności przez osoby, które współpracują przy jej prowadzeniu,
- nie korzystanie przez drugiego rodzica z tych samych uprawnień w KRUS lub w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, (m.in. z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego czy przebywania na urlopie wychowawczym).

VI. UBEZPIECZENIE EMERYTALNO-RENTOWE DLA OSÓB POBIERAJĄCYCH ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE, SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY LUB ZASIŁEK DLA OPIEKUNA

Od 1 października 2015 r. rolnicy i domownicy, którzy zaprzestali prowadzenia działalności rolniczej lub pracy w gospodarstwie rolnym w związku z nabyciem prawa do:

- świadczenia pielęgnacyjnego,
- specjalnego zasiłku opiekuńczego,
- zasiłku dla opiekuna,

mają możliwość dalszego podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu w KRUS, po złożeniu w jednostce organizacyjnej Kasy wniosku, pod warunkiem, że bezpośrednio przed nabyciem prawa do wyżej wymienionych świadczeń objęci byli ubezpieczeniem społecznym rolników.

Wniosek o objęcie dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalno-rentowym w KRUS należy złożyć w terminie 30 dni od dnia wydania decyzji przyznającej wyżej wymienione świadczenie lub zasiłek. Konsekwencją niezłożenia wniosku będzie objęcie ubezpieczeniem w ZUS.

Składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe w KRUS opłaca w wysokości podstawowej (10% emerytury podstawowej) właściwy wójt (burmistrz lub prezydent miasta) do czasu uzyskania przez taką osobę 25-letniego okresu ubezpieczenia emerytalno-rentowego.

VII. ZASADY PODLEGANIA UBEZPIECZENIU ZDROWOTNEMU I OPŁACANIA Z TEGO TYTUŁU SKŁADEK

Zadania z zakresu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego realizowane są na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity – Dz. U. z 2015 r., poz. 581).

Ubezpieczeniu zdrowotnemu podlegają m.in.:

- osoby spełniające warunki do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników, które są rolnikami lub ich domownikami w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- rolnicy i ich domownicy, którzy nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy i nie podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu z innego tytułu,
- osoby pobierające emeryturę rolniczą lub rentę,
- członkowie rodzin ww. rolników, domowników, emerytów i rencistów, którzy zostali zgłoszeni do ubezpieczenia zdrowotnego.

Kwestie opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne regulują przepisy ustawy o składkach na ubezpieczenie zdrowotne rolników za lata 2012-2016 (Dz. U. z 2012 r., poz. 123, z późn. zm.).

Sposób finansowania składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników

Składki na ubezpieczenie zdrowotne rolników oraz domowników od 1 kwietnia 2012 r. w przypadku działalności rolniczej, prowadzonej:

- 1) w gospodarstwach rolnych obejmujących wyłącznie grunty rolne:
 - o powierzchni poniżej 6 ha przeliczeniowych:
 - za rolnika i domowników – opłaca Kasa ze środków budżetu państwa za każdego ubezpieczonego w wysokości 1 zł za każdy ha przeliczeniowy,

- o powierzchni 6 i więcej ha przeliczeniowych:
 - za rolnika i domowników opłaca rolnik – za każdego ubezpieczonego w wysokości 1 zł za każdy ha przeliczeniowy, przyjęty dla celów ustalenia wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne rolników.

Współwłaściciele, współposiadacze, współdzierżawcy opłacają składki na ubezpieczenie zdrowotne w jednakowej wysokości wynikającej z powierzchni gospodarstwa. Oznacza to, że podstawę naliczenia składki na ubezpieczenie zdrowotne dla każdego z rolników stanowi cały (łączy) obszar użytków rolnych gospodarstwa rolnego, na których rolnik prowadzi wyłącznie na swój rachunek działalność rolniczą lub kilku rolników prowadzi taką działalność na wspólny rachunek.

2) w gospodarstwach rolnych obejmujących zarówno działy specjalne produkcji rolnej, jak i grunty rolne:

- o powierzchni poniżej 6 ha przeliczeniowych:
 - za rolnika – składkę opłaca rolnik w wysokości 9% od zadeklarowanego dochodu z działu specjalnego produkcji rolnej nie mniej niż 9% kwoty wysokości minimalnego wynagrodzenia,
 - za domownika – składkę opłaca Kasa ze środków budżetu państwa w wysokości 1 zł za każdy ha przeliczeniowy.
- o powierzchni 6 i więcej ha przeliczeniowych:
 - za rolnika – składkę opłaca rolnik w wysokości 9% kwoty zadeklarowanego dochodu z działu specjalnego produkcji rolnej nie mniej niż 9% kwoty minimalnego wynagrodzenia,
 - za domownika – składkę opłaca rolnik w wysokości 1 zł za każdy ha przeliczeniowy za każdego ubezpieczonego domownika,

3) w gospodarstwach rolnych stanowiących samoistne działy specjalne produkcji rolnej:

- za rolnika – składkę opłaca rolnik w wysokości 9% kwoty zadeklarowanego dochodu z działu specjalnego produkcji rolnej nie mniej niż 9% kwoty minimalnego wynagrodzenia,
- za domownika – składkę opłaca rolnik w wysokości 9% od kwoty podstawy stanowiącej 33,4% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w czwartym kwartale roku poprzedniego, włącznie z wypłatami z zysku.

**Kasa Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego**

**Centrala
Biuro Ubezpieczeń
Al. Niepodległości 190, 00-608 Warszawa**